

VERSLAG BESTUURSRAAD VOOR ENGELN EN BOKHOVEN

DATUM: 23 januari 2017

Aanwezig

Voorzitter : de heer M.F.J.M. Kroezen
Overlegpartner : de heer P.E. Kagie
Ambt. secretaris: mevr. B. van de Griendt
Leden : mevrouw I.W.J. Claessens
: de heer G.A.M. Koelemij
: de heer C. Lavell
: mevrouw Y. Mulkens
: mevrouw M.M. van den Oord – Raemaekers
: de heer L.A.M. Pigmans
: mevrouw Y. Schram
: de heer E.A.P. de Visser
Publiek : 50 personen
Pers : mevrouw A. van den Dungen (Brabants Dagblad)

1. OPENING

De voorzitter opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom. Er hebben zich verschillende insprekers gemeld.

De heer Ter Elle (voormalig wethouder van de gemeente Engelen) licht toe dat bij de annexatie van de gemeente Engelen met de gemeente 's-Hertogenbosch een 15-tal voorwaarden zijn gesteld die gegarandeerd zijn door Burgemeester Van der Ven. Een ervan was dat de hulpsecretarie zou blijven in Engelen en Bokhoven. Nu blijken meerdere voorwaarden verwaterd, waaronder die van de hulpsecretarie. De heer Ter Elle wil deze gegarandeerde voorwaarden nog een keer onder de aandacht brengen.

Mevrouw Van Manen, huisarts te Engelen geeft een presentatie over Laag frequent geluid. Uit de presentatie blijkt dat er weinig onderzoek is gedaan naar de gevolgen voor mens en dier van laag frequent geluid. Het is niet genoeg onderzocht om er wetenschappelijk iets over te zeggen. Hieruit mag men niet concluderen dat er geen gevolgen zouden zijn. Een onderzoek uit Portugal geeft aan dat:

Bij excessive blootstelling aan laag frequent geluid:

- er kans is op neurologische veranderingen
- kans is op cellulaire veranderingen (aangetoond bij autopsie):
- Verdikking van celwanden
- Verlies van trilharen in luchtwegen
- Vergroeiingen ledematen bij aantal diersoorten
- Luchtwegproblemen
- Er kan sprake zijn van milde tot ernstige lichamelijke klachten.

De heer Jonkers geeft aan al lange tijd bezoeker te zijn van het Engelermeer. Hij vindt dat de sfeer steeds onveiliger wordt, o.a. door de bejegening naar homo's. Betrokkene wijdt dit mede aan de houding van de bestuursraad en de pers. Hij roept de bestuursraad op actie te ondernemen om de sfeer te verbeteren. Het Engelermeer is groot genoeg voor iedereen. Men moet zoeken naar een oplossing waarmee iedereen zich prettig kan voelen.

De heer Van der Hoeven pleit voor een combinatie van windenergie en bos in en rond 's-Hertogenbosch. Vroeger had 's-Hertogenbosch veel bomen. Daarom heeft het bedrijf Heineken zich hier gevestigd. Ook de grondwaterstand was hier heel gunstig.

De heer Verhoeven wil het bos en daarmee het organisch leven terugbrengen in 's-Hertogenbosch. Momenteel is de concentratie CO² te hoog, de temperatuur en de zeespiegel stijgen. Het

terugbrengen van het bos brengt voordelen met zich mee.

Het voordeel van het bos is dat organisch leven CO² afbreekt, het voedselbos voedsel produceert en windenergie de uitstoot van CO² vermindert. Het bos verbetert het toekomstperspectief in de stad, men creëert banen in een groene toekomst, een toename van vruchtbaarheid en infiltratie van regenwater. Investeren in recreatie- en voedselbossen in combinatie met zon en wind-energie: De Groene Economie

Mevrouw Van de Mortel spreekt in over het agendapunt Energie-transitieprogramma. Zij geeft aan dat zij de commissie FZ van 16 januari heeft bezocht waar volgens haar verstandige waardevolle alternatieven werden aangedragen die vervolg zouden krijgen in verschillende moties.

De wethouders Hoskam en Logister meldden echter dat het voorstel ongewijzigd zou blijven omdat het voorstel is gebaseerd op een gemeenteraadbreed akkoord uit 2014 voor windmolens op de Rietvelden. Mevrouw Van de Mortel geeft aan dat de informatie over het onderwerp in het verleden niet volledig en juist is geweest.

De gemeente vraagt in haar stukken steeds aandacht voor goed informeren, communiceren en draagvlak creëren. Dit is volgens mevrouw Van de Mortel niet in de praktijk gebracht door de gemeente. De informatie die ten grondslag ligt aan het raadsbesluit van 2014 is inmiddels gewijzigd of was in 2014 nog niet duidelijk. Op een dergelijk raadsbesluit met globale informatie en een inmiddels achterhaalde basis kan men nu geen besluiten nemen.

Mevrouw Van de Mortel geeft aan sinds 1970 aan de Engelterschans te wonen, destijds gekozen vanwege het vrije uitzicht. Zij zal via de procedures van de wet Ruimtelijke ordening haar recht zoeken en de gevolgde besluitvorming benadrukken. Het ontvangen van een deel van de opbrengst van de molens is voor haar een ondenkbare weg!

Mevrouw Somers spreekt namens de bewoners van de Gemaalweg en Engelsedijk (vallen officieel onder de bestuursraad Empel en Meerwijk). Deze willen dat de BREB zich uitspreekt en de belangen van deze bewoners behartigt.

In de stukken hanteert men de naam Windmolen Treurenburg. Deze naam is verwarrend en verwijst niet naar Polder Gemaalweg. Het zou fijn zijn als men de communicatie hierover verbetert.

Mevrouw Somers geeft aan dat de bewoners voor duurzame energie en ook windenergie zijn maar wel passend binnen de leefomgeving van de omwonenden.

Men is bezorgd over het feit dat er meerdere windmolens op korte afstand van woningen komen te staan. Naast bezorgdheid over gezondheid zijn er vragen over waardevermindering van huizen, slagschaduw, flikkerfrequentie en geluidsoverlast.

De Ertveldplas en de Gemaalweg vallen binnen de ecologische verbindingzone. Door gemeente en waterschap is al veel geïnvesteerd in het natuurgebied. Het plaatsen van windturbines in een gebied dat moet uitnodigen tot recreatief gebruik roept veel vragen op.

Daarnaast is men niet zeker van de objectiviteit van de onderzoeken gedaan naar de normen. Is er ook onderzoek gedaan naar de effecten op mensen die direct geconfronteerd worden met de lasten van de turbines?

De heer Sluijs en anderen

Betrokkene benadrukt voorstander te zijn van duurzame energie maar bezorgd te zijn over de windturbines. Betrokkene schetst de chronologie van de besluitvorming die geleid hebben tot de huidige stand van zaken.

De procedures die hierin gevolgd moesten en moeten worden zijn lang niet bij iedereen bekend. Men moet ze echter wel volgen anders gaat het mis. Het is een taak van de gemeente de burger hierover tijdig te informeren.

De gemeente had actief onderzoek moeten doen naar draagvlak en niet achteraf zeggen dat er niet gereageerd is. De gemeente zou ook actief kunnen ondersteunen bij het proces en onze belangen behartigen. Wat moet er gebeuren?

Participatie, meedenken en meewerken aan een oplossing

De gemeente moet zich opstellen als rechtsbeschermmer van de burger

- Er moet informatie ingewonnen worden bij de omliggende provincie.

- Betrek de betrokken burgers in Engelen, die zijn er genoeg, dat blijkt uit de praktijk en uit reacties.
- Communiceren, er zijn ook voorbeelden waarbij de communicatie en participatie goed geregeld zijn (waterschap waterzuivering, EngelerHart).

De oproep van betrokkene is "Laten we de krachten bundelen, niet tegen elkaar maar met elkaar!

Vragen aan de BR:

In hoeverre is BR geïnformeerd tot nu toe?

Hoe gaat BR geïnformeerd worden vanaf nu?

Hoe gaat de communicatie met de bewoners?

Wat is het standpunt van de BR in dezen?

De heer Somers geeft aan dat het Energie-transitieprogramma de periode tot 2020 behelst. De toekomst is nog onzeker. Komt er een motie die vraagt om de windmolens uit het voorstel te lichten? Wij zijn niet tegen de windmolens maar wel passend in de woonomgeving. Er bestaat een natuurplan van de B5. Zij hebben grond aangekocht voor windmolens. Is er in dit raadsvoorstel wel rekening gehouden met dit plan?

De heer Kerkhof is van mening dat de windmolens op de Rietvelden niet duurzaam zijn. Zij voldoen niet aan de daaraan gestelde eisen zoals plaatsing op een locatie met optimale energie-opbrengst, minimale overlast en beperkingen voor derden, grootschaligheid, afweging met het meest gunstige alternatief. Kleinschalige windmolenprojecten zijn achterhaald.

Alleen al voor de Zeeuwse kust worden op korte termijn windparken van ieder 700 MW gebouwd. Grootschalige bouw blijkt financieel zeer aantrekkelijk en wordt steeds goedkoper. Windmolens op zee produceren twee maal zo veel energie dan hier in Den Bosch. Slechts één dergelijk windmolenpark op zee levert evenveel energie dan verspreid in Brabant op 70 plaatsen. Kleine windmolenprojecten in de omgeving Den Bosch zijn dus juist niet duurzaam en door de recente ontwikkelingen (van wind op zee) economisch en maatschappelijk achterhaald. Mogelijke alternatieven voor windmolenpark De Rietvelden zijn voor windmolens: alternatieve (meer optimale) locaties elders zowel op land als op zee. Alternatieve technieken, zoals zonne-energie op alle platte daken op de industrieterreinen Gemeente klimaat-neutraal / energie-neutraal betekent dat groene energie gebruikt moet worden. Dit betekent niet dat men de energie absoluut binnen de grenzen van de gemeente moet produceren. Het is juist duurzaam en economisch verantwoord indien men de energie op de meest optimale locatie produceert.

2. Verslag van de openbare vergadering van 28 november 2016

Pagina 4 De wijktafel vindt plaats op 30 januari 2017

Bij agendapunt 5 Hart Veilig 's-Hertogenbosch: Aanvulling notulen agendapunt AED's:

De heer Kroezen geeft aan dat het, om Den Bosch Hartveilig te maken, noodzakelijk is dat een groot aantal van de aanwezige AED's in de stad naar buiten geplaatst worden. Om dit voor elkaar te krijgen en met de betreffende eigenaren te overleggen wordt de hulp ingeroepen van de bestuurs- en Wijkraden. Via krant en website wordt een oproep gedaan aan degenen die een AED in hun bezit hebben en bereid zijn deze naar buiten (altijd bereikbaar) te verplaatsen, zich te melden bij Hart Veilig 's-Hertogenbosch.

Ook wordt aan degenen die getraind zijn in reanimatie en het bedienen van de AED gevraagd om zich te registreren bij Hartslag-Nu. Met deze maatregelen wordt een grote stap gezet richting een Hartveilig Den Bosch.

Inmiddels is er een Stichting Hartveilig Den Bosch in oprichting, die zich in gaat zetten om alle noodzakelijke processen in gang te zetten en te begeleiden. De cardiologen van het JBZ zijn hierin de grote voortrekkers.

3. Windmolens

Mevrouw Mulkens geeft aan dat Engelen in 1947 als laatste gemeente in Brabant werd aangesloten op het elektrisch netwerk. Sindsdien is het niet gelukt om op goede voet met de provincie te blijven. De gemeenteraad van Engelen maakte na de annexatie in 1971 plaats voor een gekozen Bestuursraad Engelen Bokhoven. Een van de voorwaarden was dat de groter geworden gemeente 's-Hertogenbosch de BR op de hoogte zou houden van de ontwikkelingen aangaande het bestuursgebied.

Nu ligt voor het planproject Windmolenpark Rietvelden/Treurenburg (Gemaalweg en Engelse dijk). Aan de rand van de woonkern van Engelen worden 4 grote windmolen geplaatst.

Op 15 september 2014 is dit gecommuniceerd in de openbare vergadering van de BR. Uit de notulen van deze vergadering: "in veel gevallen is wel medewerking van bedrijven, grondeigenaren en bewoners nodig. Over de hoogte van de molens is nog geen besluit genomen. Verwachting is de hoogte van de molens op De Brand. De initiatiefnemers zullen over afstanden tot woningen gedetailleerde berekeningen moeten maken en een communicatietraject op starten voor alle betrokkenen."

Mevrouw Mulkens schetst het verdere proces van de gemeente m.b.t. het plan dat volgens haar wordt gekenmerkt door het niet verstrekken van informatie, het niet antwoorden op vragen, het niet nakomen van toezeggingen, het onmogelijk maken van inspraak (inbedding in een Energie-transitieprogramma)

De BR keurt de handelwijze van de Gemeente 's-Hertogenbosch in dezen ferm af. De BR is zich aan het beraden om juridische stappen te ondernemen tegen de gemeente. De BR was niet op de hoogte van het Energie-transitieprogramma 2016-2020 en de gekozen besluitvorming van de gemeente om het windpark hierin op te nemen. De BR hoopt dat een meerderheid van de gemeenteraad zich aan zal sluiten bij het initiatief om de windmolens uit het Energie-transitieprogramma te knippen.

De BR wil op zeer korte termijn weten hoe de besluitvorming gaat lopen. Zij verwacht een overzicht met data en tijd nog deze week, zodat wij dit aan de bewoners kunnen verstrekken en zelf aan deel kan nemen. De gemeente moet schoon schip maken met deze ondoorzichtigheden en haar bewoners en kiezers ruimte en vertrouwen geven in een democratische besluitvorming.

De heer Kagie geeft aan dat het voorstel m.b.t. het Energietransitie-programma in de raad van 31 januari wordt behandeld. Hij is blij met de opbouwende kritiek en handreikingen naar alternatieven door de BR en insprekers. Deze zullen in de verdere besluitvorming worden meegenomen. Op dit moment kan de wethouder niet verder op de inhoud ingaan. Er staat een raadvorstel windmolens gepland. Hierop is ook weer inspraak mogelijk. De planning van dit raadsvoorstel zal te zijner tijd aan de voorzitter worden gemaild.

4. Hulpsecretarie.

Mevrouw Schram spreekt over het besluit m.b.t. de opheffing van de gemeentesecretarie.

De BR van de voormalige gemeente Engelen en Bokhoven is ingesteld als adviescommissie voor het college. De BR constateert dat zij vaak niet om advies wordt gevraagd, haar adviezen niet worden verwerkt in de besluitvorming en men bij afwijking bij advies geen gemotiveerde reactie van het college ontvangt.

In de vergadering van 12 oktober 2015 heeft de BR aangegeven tegen sluiting te zijn, Zij komt zelfs met een verzoek de secretarie uit te breiden met een WMO-loket .Naar aanleiding van de begroting 2016 en raadsbesluit ombuigingen en nieuw beleid 2016 adviseert de BR middels een brief negatief over de sluiting van de dependance. De brief is aan alle raadsleden verzonden, omdat over deze kwestie geen advies was gevraagd of informatie is gegeven aan de BR. De BR verzoekt de wethouder om het besluit om de dependance in Engelen te sluiten in te trekken. Uit de notulen van de commissie BZ blijkt ook verwarring te bestaan bij de raadsleden over het onderwerp. Een hulpsecretarie overeind te houden door één uur avondopenstelling 1 keer per week is geen optie. Dit is géén hulpsecretarie meer, zoals eerder is bedoeld in de annexatievoorwaarden.

De heer Kagie geeft aan dat er geen sprake is van heropening van de secretarie. De gemeenteraad heeft in 2015 via een bezuinigingsmaatregel besloten tot sluiting van de dependances in Empel, Engelen, Vinkel, Nuland en Kruisstraat, mits er een alternatief voor de dienstverlening aan Empel en Engelen gevonden zou worden¹. Per 1 januari overhandigt de gemeente wekelijks in de

---

¹ De gemeenteraad heeft een amendement aangenomen om de ombuiging niet per 1 januari 2016 in te laten gaan, maar per 1 januari 2017. 2016 is een overgangsjaar geweest waarin het college onderzoek heeft gedaan naar een aangepaste vorm van dienstverlening voor de inwoners van Empel en Engelen om de gevolgen van de sluiting van de dependances zoveel mogelijk te beperken.

Voor het aanvragen van een paspoort, een Nederlandse identiteitskaart, een rijbewijs en een Verklaring van geen bezwaar (VGB) zullen inwoners naar de Dependance Burgerzaken Rosmalen of naar het stadskantoor in 's-Hertogenbosch moeten gaan. De frequentie waarin dat plaatsvindt is te overzien. Een paspoort of Nederlandse identiteitskaart is namelijk tien jaar geldig en een rijbewijs wordt doorgaans afgegeven voor een periode van tien jaar. Dat kan meteen gecombineerd worden met het maken van een pasfoto. Voor het ophalen van de betreffende documenten blijft de dependance in Engelen geopend voor 1 à 2 uur in de week. De documenten kunnen ook thuis worden bezorgd. Daar zijn echter kosten aan verbonden.

Engelenburcht de aangevraagde paspoorten en rijbewijzen. De eisen aan een secretarie waar paspoorten en rijbewijzen worden uitgegeven zijn hoog en duur. De WMO-zorg wordt in de wijk uitgebreid.

Mevrouw Schram vindt de gang van zaken vreemd. Bij het aanvragen is geen beveiliging nodig omdat er nog geen paspoort aanwezig is. Bij het ophalen juist wel. Het verhaal rond beveiliging klopt volgens haar niet. De BR zal zich verder beraden op deze situatie, waarbij eenzijdig een overeenkomst tussen de gemeente 's-Hertogenbosch en de voormalige gemeente Engelen en Bokhoven is beëindigd. Ook verzoekt de BR het college zich te houden aan de statuten zoals die gelden voor de bestuursraden

5. Engelermeer.

De heren Kroezen en Lavell zijn van mening dat er onterecht wordt beweerd dat er een HOP is bij het Engelermeer. De heer Kagie adviseert dit onderwerp mee te nemen in een gesprek met het hoofd afdeling Stadstoezicht. In dit gesprek kan aan de orde komen hoe wij aankijken tegen het Engelermeer: wat vindt er plaats en hoe regelen we het respectvol.

6. Rondvraag

Mevrouw Van den Oord geeft aan dat men een website aan het bouwen is rondom het onderwerp AED's. Opgeroepen wordt om het te melden wanneer men ergens over geïnformeerd wil worden.

De heer Pigmans dankt voor de subsidie voor de wijkbus. Ook de provincie verstrekt subsidie. De komende twee jaar kan hiermee invulling gegeven worden aan de wijkbus. De vereniging telt 250 leden. Het is de bedoeling dit aantal te verdubbelen.

De heer Kroezen meldt dat er een nieuwe wijkmanager benoemd is, de heer Van Gaal. De Carnavalsbus zal dit jaar rijden op zondag. Op maandag en dinsdag niet. Voor deze dagen komt een vaarschema voor een boot vanaf de Sluis.

Mevrouw Mulkens vraagt naar de stand van zaken van het verkeersrapport. Kan het ter beschikking worden gesteld? In de krant stond dat het beschikbaar is. Wanneer kun de bestuursraad een reactie van de gemeente ontvangen?

De heer Kagie antwoordt dat het rapport niet in het bezit is van de gemeente. Binnenkort volgt een gesprek met enkele leden van de BR over dit onderwerp.

7. SLUITING

De voorzitter sluit de vergadering om 22.00 uur. De volgende vergadering is gepland op maandag 6 maart 2017.

Bernadette van de Griendt,
15 februari 2017